ՋՈՐԵՐՈՐԴԱՄԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 617 ՇԱԲԱԹ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ (Ն. Տ.) 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885

ՊԱՏՄԱՆԴ

ԼՈՒՅՍԸ կը հրատարակուի բացի կիրակի եւ Տօն օրերէ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ	ԿԱՆԽԻԿ	
	Տարեկան	Վեցամսեայ
Կ. Պոլսոյ համար	6 մէճիտ	3 մէճ.
Գաւառաց »	7 »	3 1/2 »

ԼՈՒՅՍ

ՀԱՆԱՊԱՋՕՐԵԱՑ

ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

20 վարա 20 վարա

ՊԱՏՄԱՆԴ

Ն. ԼՈՒՅՍԻ վերաբերեալ ամէն եւ այլ գրութիւն պէտք է ուղղել առ խմբագիր-Տնօրէն Բ. Մ. ՊՈՉԱՃԵԱՆ, Կ. Պոլիս, Մէրճան Զարչը, Բիւրօի էֆէնտի խան երկրորդ յարկ թիւ 1:

Ծանուցմանց տոյզ մէկ անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար սակարկութիւն կը լինի:

Կ. ՊՈԼԻՍ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳԱՑԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆ

ՀԱՆԴԷՊ

ԱԶԳԱՑԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—

Երջանկայիշատակ եօթի Պաարիարքի ձեռնասուններէն և Ս. Երուսաղէմայ Աթոռոյն միաբան օրէնադէտ և պատմութեան հմուտ վարդապետ մը՝ հեռուեալ յօդուածը գրած է մեզ ի պաշտպանութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր իրաւանց, որոյ վրայ յատկապէս խօրին ուշադրութիւն կը հրաւիրեմք օրուս որ անկ է:

Պատասխանութիւն մը ունիմ, կուգամ նախապէս զայն կատարել: Խօրին չնորհակալիք, թէ՛ «Լուսոյ» և թէ՛ «Հայրենիք»ի մէջ կաթողիկոսական խնդրոյն առթիւ գրուղ ոչ-ջամիա յօդուածագրաց, որոց անուններն՝ օրշափ պահուին այսօր ընդ քօղով, ժամանակակից պատմութիւնը անչուշտ գտնելով օր մը զանոնք, պիտի արձանագրէ ի չարս մեծ մարդոց, որոնք ամենայն արիւթեամբ անվեհար պաշտպանած են Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իրաւունքները և բոլոր ազգային ատենպաթիւնները:

Ա. յդ հրատարակութիւններով՝ յաղթանակն տակաւին կատարեալ պէս գլուխ հանուած չէ, պիտեմ, սակայն չատերն ինձ հետ ակնդէտ կ'սպասեն յառաջիկայ Ընդհ. ժողովի մէջ ուրախութեամբ տեսնել՝ Վրսեմ. Մամիկոնեան Միքայել էֆէնտիին հայրենասիրէն և իրաւասէրն հատու ձայնը, Ղազարեան Բրիստոսը էֆէնտիին՝ կրօնի և ազգութեան իրաւանց նախանձախնդրութիւնը, Գեր. Իզմիրլեան Մատթէոս Սրբազանի՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր անկախութիւնը պաշտպանելու համար ունեցած քաջութիւնը, Ազարեգեան Մարկոս էֆէնտիին կաթողիկոսական խնդրոյն մէջ ըրած քաջ ուսումնասիրութիւնը, Հայր Մկրտչեանին անձնական դիտակցութիւնը և հարենասիրութիւնը, Մերճէմ-Գուլի էֆէնտիին ողջամտութիւնը, Փափազեան Սահակ էֆէնտիին անվեհեր ատենախօսութիւնը և պատմական հմտութիւնը, Պէրպէրեան էֆէնտիի պերճախօսութիւնը, Գուրգէն էֆէնտիին ճարտարութիւնը, Թիւլպէնճեան էֆէնտիին փորձառութիւնը, Եուսուֆեան Տ. Էֆէնտիին անկողմնակալութիւնը, Թիւրաքեան էֆէնտիին լսհեմութիւնը Ճակոբ-Աչոա վարդապետին անչահասիրութիւնը, Նալբեան էֆէնտիին աշխուժախոհութիւնը, Ս. Պատրիարքին չեզոքութիւնը, եկեղեցական և աշխարհական բազմաթիւ երեսփոխանաց՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իրաւանց բռնաբարման դէմ ունեցած անվհեր դիմադրութիւնը:

Մեք փորձով գիտեմք, որ վերոյիշեալ քաջարի դործօն երեսփոխանները չատ անդամ Ընդհ. ժողովոյ մէջ Սահմանադրութիւնը, իբրեւ գործառոյ գէնք՝ ձեռքերնին բռնած, պաշտպանած են այս կամ այն ազգային խնդիրը, կրօնական իրաւունքները:

Ա. յս անգամ անհերքելի նախանձախնդրութեամբ մը կրկին պէտք է պնդուին, մէկ ձեռք՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ օրէնքն ու աւանդութիւնը բռնած, իսկ միւս ձեռքն Օսմանեան կայսրութենէն Հայ ազգին արուած Սահմանադրութեան օրէնքն: Վասն զի, Մակար Սրբազանի կաթողիկոսացութեամբ թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ օրինաց հակառակ է, և թէ՛ Սահմանադրութեան հիմնական սկզբանց և գանազան պատրուակութիւնաց:

Ա. յս առթիւ հարկ կը համարիմք Սահմանադրութեան քանի մը կէտերըն օրինակել ասա:

Սահմ. երես 3.— «Կրօնական և Քաղաքական Ժողովներն Պատրիարքին պաշտօնավարութեանը գործակից և օգնական ըլլան, և Ազգին՝ թէ՛ ըստ քաղաքականի և թէ՛ ըստ կրօնականի վարչի կանոններէն և առվարութիւններէն մր է խոտորմանց առաջքը առնուի»:

Երես 6.— Սահմանադրութեամբ Ազգային վարչութեան վրայ դրուած գլխաւոր պարտաւորութիւններէն երրորդն է «Առ Աթոռն Էջմիածնի, այն է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կրօնական կանոնաց և օրինաց համեմատ վարուիլ»:

Երես 8.— Բարձրագոյն Դրան հրամանագիրն յատկապէս կը պատուիրէ Ս. Պատրիարքին «որ (սահմանադրութեան մէջ) պատուհասած նիւթերուն այսուհետեւ անոնցմէ գործադրութեանը հսկելով, ըստ Բարձրագոյն կամաց Օգոստափառ կայսեր՝ ինչ որ պարտ ու պատշաճ է ի գործ գնելու հոգ տանի»:

Երես 11.— Ազգային Սահմանադրութեան ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ երրորդ հատուածը կը պատուիրէ «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գաւանութիւնն ու աւանդութիւնքը անոտրոտ պահել»:

Երես 16.— « . . . Պատրիարք Մայր եկեղեցւոյ մէջ Ընդհանուր ժողովոյ առջեւ հանդէս գաւառ ուխտ կընէ զոհանալի ազգին, Ս. Պատրիարքին չեզոքութիւնը, եկեղեցական և աշխարհական բազմաթիւ երեսփոխանաց՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ իրաւանց բռնաբարման դէմ ունեցած անվհեր դիմադրութիւնը:

Մեք փորձով գիտեմք, որ վերոյիշեալ քաջարի գ

Ընդհանուր ժողովոյ երեսփոխանաց ողջամիտ մասն՝ չեմք կարծեր որ վարչական անդամոց ոմանց պէս՝ թէ թեև ընդդէմ մը կարծեն Մակար Սրբազանի ապօրէն կաթողիկոսացման խնդիրն։ Մենք կը հաւատամք որ՝ դահավէժ վէրք մը արձակելէ պիտի զգուշացուի, որպէս զի Հայաստան. եայց եկեղեցւոյ օրինաց և Սգպ. Սահմանադրութեան տրամադրութեանց հակառակ վարուած չլինին անճահաբար։

Հակառակ ոլորագայի մէջ, քալ գիտնալու են ամեն անձնք, որ այսօր ազգին ճակատագիրն վարելու կոչուած են, Հայոց ազգն ալ՝ ամենայն իրաւամբ ունի իւր մեծ վճիռն տալու գերագոյն հեղինակութիւնը— քանի որ «ուխտ եկեղեցւոյ» է— այն է, ոչ ճանաչել զիրենք և ոչ իրեանց վճռած հրամանն։ Հայ ազգն իւր եկեղեցւոյ օրէնքներէն ու աւանդութիւններէն նշանախնդ մ'անգամ չկորնցներ, եւ ո'ր ժողովն ալ, ինքզինքն փորձէ կամ տակէ այդպիսի ազգակործան անդունդի մը մէջ նետել, ամեն ամեն ասեմ ձեզ, գաւաճան կը ճանաչէ զայն, և մերժելով կը մերժէ։

Վասն զի, ո՞վ կարող է ասել թէ. Պօլսոյ երեսփոխանութիւնն իշխանութիւն ունի Հայկական եկեղեցւոյ նուիրական իրաւանց վրայ այս կամ այն կերպ քմահնին որոշում տալու։ Միլիոնաւոր Հայ մարդկանց հաւատութիւնն անգամ անզօր կը համարուի, երբ կը միտի այդ գարշաւոր իրաւունքներն եղծանելու։ Հետեւաբար, հարիւր երեսփոխանաց անհատական որոշումն՝ ի՞նչպէս կարելի է վճռական և գործադրելի համարուի։

Ըստ էֆէնտի եղբայրներս, և ձեռնթափ լինելու էք եկեղեցական ազանդութեանց և Սահմանադրութեան հակառակ եղած այդ ընտրութիւնն ընդունելու։ Վասն զի զայն ընդունիլ, Հայաստանեայց եկեղեցին ի կենդանւոյն թաղել ըսել է։ Մակար Սրբազանի կաթողիկոսութիւնը թո՛ղ Ռուսիոյ Ցարն բարեաւ վայելէ, Հայ ազգն՝ այսուհետեւ ոչ թէ Հայոց ազգին կաթողիկոս, այլ և ինձ նման աքեղայ մ'ալ եթէ ճանչնալու լինի, պատմութեան դատաստանին ենթարկեալ է։

Ցետոք երեսփոխանք, ձեռամբարձ քուէէն առաջ խղճերնուդ հետ նախ համաձայնեցէ՛ք, ազգին վրայ, եկեղեցւոյն վրայ նայեցէ՛ք և դիմացէ՛ք, և ապա ձեր ուզած քուէն տուէք, ինչպէս որ կուզէք, ինչպէս որ ձեր խղճին և գիտակցութիւնը կը թելադրեն, բայց սա մի՛ մոռնաք ևս յիշելու թէ Հայ ազգը ժամանակակից պատմութիւն մը ունի, որ գիտէ գնահատել ամեն արժանիքը և արարքը, և արդէն պատրաստուած է ամեն մեկերնուդ բարի կամ չար գործքերն ուրոյն ուրոյն նշանակելու։ Ուստի, վա՛յ այն երեսփոխանին, որ իւր փցուն կիրքն յագեցնելու համար, և կամ մին ակնկալութեան մը համար, հակառակ պարագայի մէջ իւր ճակատին վրայ անջնջելի դրոշմել պիտի տայ անհարազատութեան սեւ ապտակադրոշմը։

Գիտեմ, խմբագիրը, ոճս քիչ մ'խիստ կ'երեւի, և թերես անպատշաճ դատուի կոչմանս յետ բազդատմամբ։ Բայց կը յուսամ որ պիտի ներուի նըրբ ըսելու լինիմ թէ այս վարկենից սիրտս և հոգիս ափսեն կը հոսի, երբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դարաւոր և սրտիկար իրաւունքներն բռնաբարուած կը տեսնեմ, նոյն իսկ Հայ դաւաճաններու, ազգային մատնիչներու ձեռօք։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐեՒԵԼեԱՆ-ԲՈՒՄԷԼիի ԴԷՊԵՐԸ

—

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Ադրիանուպոլսէն կը գրեն թէ, եօթն վաշ Օսմ. դրքէ՝ հանդերձ լծդանօթներով՝ նոյն քաղաքն հասեր են Տէաէ-ազաճէն, ուսկից նաեւ 50 վական ռազմամթերք զրկուած են Ադրիանուպոլիս։ Մուսթաֆա—փաշայի մէջ բանակող Օսմ. զօրաց թիւը մեծապէս աճած է. այժմ 30 վաշտէն աւելի զօրք կան սահմանագլխին վրայ և անդադար նոր օգնութիւնք կը հասնին Տէաէ-ազաճէն և Ռատոսթոյէն։ Ցառաջապահք հազիւ 3 հազարամեթր հեռի կը գտնուին ամենէն յառաջացեալ Բումէլիական յառաջապահաց դնդէն, Մարիձա գետին ալ եղերաց վրայ։ Անդ բլուր մը կայ, որ ծովուն մակարդակէն 180 մեթր վեր կը բարձրանայ, և որոյ գագաթը զրաւեալ է վաշ մը հետեւակազօրէ 8 Դրուբի լծդանօթներով։ Ա՛յս դիրքէն Օսմ. զօրքերը կ'իջնեն ամբողջ Մարիձա գետին հովտին վրայ, այնպէս որ եթէ կրակն սկսին, Բումէլիական ամբողջ յառաջապահաց դնդերն Հարմանլըի վրայ նահանջելու պիտի պարտաւորին։ Հիւանդ փաշան Հռոմանոս դնդակ 8–10,000 զօրաց բանակ մը համախմբեալ է Դըզդ-Քիլիսէի մօտ, այն անձուկ կիրճին բերանն, որ օձապտոյտ կ'երկարի Ա.յտոս լեռանց մէջէն։ Զըբէյաբթի օրն Սիրբէճիէն 6,000 զօրք մեկնեցան Ադրիանուպոլիս։ Հինգշաբթի օրն 15 վական լծդանօթ, երեկ 5 վական լծդանօթի ռումբ ղրկուած են, մինչդեռ Մագլ-ղիւղի մէջ ալ 50 վական փամփուշտ, ռումբ և վառօդ կը բեռնաւորուին։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

Սթամպուլ հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Պուլկարօ-Բումէլիական զօրութեանց և անոնց դրաւած դիրքերուն վրայ։

Պուլկարական բանակատան Հարմանլը կը գտնուի, որ կ'իշխէ Հասքէօյ—Փիլիպէ տանող ուղւոյն, Ադրիանուպոլիս-Փիլիպէ երկաթուղւոյն և Մարիցայի հովտին վրայ։ 5,000 զօրաց բանակ մը կը գրաւէ հզօրապէս ամրացեալ դիրք մը՝ Հարմանլըի կայարանին մօտ։ Անոր փոքր ինչ հեռի գտնուող կամուրջը պաշտպանեալ է լծդանօթայ քանի մը հրեաններով։ Հոզային ամրութիւնք չինուած են Հասըրլը, Տիւրանլը և Եարճլը գիւղերուն մօտ։ Մարիցայի հովտին մէջ, 3,000 հետեւակազօրէ և երկու վաշտ հեծելազօրէ բաղկացեալ հետաքօշիչ գունդ մը կը գտնուի։ Ա.յս զօրքերն Տիւքճլի գիւղէն կը տարածուին մինչեւ Հէպիպչէվօ գիւղն, Օսմանեան սահմանագլխին մօտ՝ Մուսթաֆա-իշաքլի հիւսիս-արեւմուտս։ Ա.յս կազմէ ամենէ յառաջացեալ զօրակայանն Հաստաուսած է այս վերջին գիւղին մօտ, Մարիցա գետին ձախ եզերքի վրայ։ Ա.յս դիրքին և Հարմանլըի միջեւ կայ Պիեվլիձայի ամրացեալ դիրքը, որ յառաջապահաց և բանակին ամենամօտիկ միջոցն մինչեւ հաղորդակցութիւնները պահելու սահմանեալ է։ Հետաքօշութիւն կատարելու պաշտօնն յանձնուած է երկու վաշտ Բումէլիոյն և մէկ վաշտ Պուլկարական հեծելազօրաց։

Բոլոր այս զօրութիւնք ամենքն իրիարու 17,000 հոգւոյ կը հասնին, որք Պուլկարական բանակին ձախ թեւը կը կազմեն, և Նիքոլայեֆ գընդապետին հրամանաց ատկ կը ըլլանան։

Երկրորդ գիծն — կեդրոնը — 12,000 հոգիէ կը բաղկանայ, որոց 3,000ը սահմանապլխիը կը պահեն Գոմագլըի և Գրդըլ-Աչաճի հարաւային կողմն, 6,000ը եամպոլի մէջ համախմբուած են, Քրնովա-եամպոլի երկաթուղւոյն կայարանին եաւեն, և 3000ը հազորդակցութիւնները կը պահեն բանակին կեդրոնին և երիս թեւերուն միջեւ։ Կեդրոնը կ'իշխէ մ'չ միայն Ադրիանուպոլիս — եամպոլ — Շիրքայի ուղւոյն, այլ և ամբողջ Թուռնաճայի հովտին և եամպոլ — Քոմէջի (Խաշան) ուղւոյն վրայ։ Սլիվնօ և 1,000 կամաւորաց գունդ մը Սրէմի մէջ բանակած է, ուր Ադրիանուպոլիս — եամպոլի ուղին՝ Թուռնաբէհայի նեղ հովտին մէջէն կ'անցնի։ Ա.յ թեւը 3,000 հոգիէ միայն բաղկացեալ է, և Ա.յտոսի մօտ բարձրացող լերանց դժուարանցանելի կիրճերը կը պահէ։

32,000 հոգիէ բաղկացեալ այս առաջին բանակին եաւեր կը գտնուի 8,000 պահեստի և կամաւոր զօրաց Ջակաբլը բանակեալ է։ Ա.յս տեղն պատնիշապատ լայնանիստ բանակատեղի մը փորուած է։ Ռազմամթերք ալեւ և դիշեր կ'աշխատին փոսեր պեղել և ամրութիւններ շինելու, որք այս կէտէն կը մեկնին, Մարիցայի հովիտը կը կապեն ամեն ուղղութեամբք։ Թրնովայի և սահմանագլխին մէջեւ երկաթուղւոյ ակռաղջ գիծն, այն է 40 հազարամեթր տարածութեան մը վրայ, ապահովեալ կազմէ քանդուած է սեպտ. 18ին։ Ա.յս պատճառաւ Պուլկարական զօրքերը մինչեւ Թրնովա միայն կրնան երկաթուղիով փոխադրուիլ։ Անոնք մինչեւ Հարմանլը ոտքով պիտի երթան, կամ դժեշաձիգ սայլերով։ Բումէլիի արեւելեան սահմանագլուխը, Հաստաբի մօտ, Արիայի հովիտը և Չերէլար գրաւեալ են մանր զօրապատնդերէ, իւրաքանչիւրն 1,200 հոգիէ բաղկացեալ։ 2,000 կամաւոր և պահեստի զօրք կը գտնուին ի Պամագ։ Բոլոր այս զօրքերն Բումէլիական տարեբքներէ կը բաղկանան։

Պուլկարիոյ իշխանապետութեան բանակը դեռ չէ ուտարատած իւր հաւմախմբումն։ Ա.յս բանակ կը յառաջանայ եօթն գնդերու վրայ։ 16,000 զօրաց բանակ մը, և հրետանիներով, Սոֆիայէն Փիլիպէ հասած է Իհթիմանի և Թամար Բազարճըգի ճանբով։ Երկրորդ զօրաբանակ մը միւնոյն կէտը կ'ուղեւորի Օսման-Բազարի ճանբով և Թրոյանի ու Գաբլովոյի կիրճէն։ Երրորդ զօրաբանակ մ'ալ, 30-35,000 հոգիէ բաղկացեալ, կատրովօ և Էսկի-Զաղրայի ճանբուն կը հետեւի, Շիրքայի կիրճէն, հասնելու համար եամպուլու՝ 20 լծդանօթներ-

Զարագանդ մ'ալ նոյնպէս եամպուլու կ'երթայ Ռազկրատի և Ճուտաի ճանբով և Խազանի կիրճէն։

Ա.ռաջմէ զատ, 10,000 զօրաց բանակ մը բաւական լծդանօթներով, Ֆիլիմէնալ կ'երթայ, Արեւմտեան Պուլկարիոյ սահմանագլուխը պաշտպանելու համար։ Հարկ կայ ըսել թէ, Պալքանայ բոլոր կիրճերն ամրացեալ են իշխանապետութեան կողմէ, ի հարկին ապահովելու համար բանակին նահանջը։ Կ'աշխատուի նաեւ աւելցնել Սոֆիայի ամրութիւնները և կը նորոգուին ռազմական ուղիները։ Պուլկարիա 18էն մինչեւ 48 տարեկան բոլոր կազմակերպ մարդիկն ի զէն կոչած լինելով, 250,000 հոգւոյ չափ կը հաշուի Պուլկարական և Բումէլիական միացեալ զօրաց թիւն։

—

Թարիդ լրագրոյ Ադրիանուպոլսոյ թղթակիցն հակա. 2 թուով կը գրէ թէ, Հարմանլը համախմբեալ Պուլկարական զօրաց մէջէն երեք խալամք փախչելով, Մուսթաֆա փաշայի Օսմ. բանակատեղը եկեր, և յայտներ են որ, մեծ պատերազմ ծագի, Պուլկարական զօրաց մէջ գանուող խալամք իրենց կրօնակցաց և մանաւանդ կայսերական կառավարութեան դէմ զէնք գործածած չլինելու համար, իրենց օրինակին հետեւելով պիտի փախչին եղեր։ Նոյն թղթակիցը կը յարէ թէ, Հռոտոբ լերան խալամ բռնաքները ծանուցեր են Փիլիպէի առաջնակարգ կառավարութեան որ, եթէ որ և է նեղութիւն տրուի իրենց, խմրովին Փիլիպէի վրայ պիտի յարձակին և քաղաքը կրակի պիտի տան։

Թէրճէմանը Հապիդաթի կիւլպրէսըր թղթակիցն ալ կ'ըսէ թէ, Ալէքսանդր իշխանն յայտարարութիւն մը հաներ է ծանուցանող թէ հարաւային և հիւսիսային Պուլկարները միացած լինելով, Թրնովա քաղաքն ընտրած է իրրեւ մայրաքաղաք և կառավարութեան կեդրոնավայր։ Թղթակիցն ասոր կը հետեւցնէ թէ, իշխանն ապահովութեան մէջ չզբաղուիր ի Սոֆիա։

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Մերպիական դեսպան Պ. Կրուիչ նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Տատեան վսեմ. Յարութիւն էֆէնտիի հետ։

Նոյնպէս Գերմանական, Աւստրիական, Ռուսական և Ֆրանսական դեսպանատանց առաջին թարգմանները նոյն օրը մի առ մի տեսակցեցան Ն. Վսեմութեան հետ։

—Պարսկական դեսպան Միրզա Մահմէտ խան, Վիէննա հասած լինելով, քանի մ'օր անդ մնալէ յետոյ մայրաքաղաքս պիտի վերադառնայ։

—Զմիւռնիոյ նորընտիր կառավար Թաթիլ Բիֆաթ փաշա, կայսերական Ջերմանն առացած լինելով, իւր պաշտօնատեղին ուղեւորելու կը պատրաստուի։ Ն. Վսեմութիւնն երեկ իւր հրաժեշտի այցելութիւնը տուաւ Բ. Դրան նախարարաց։

—Վիէննական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Աւստրիոյ կայսեր եղբայրը Գանիոյ և Հէրսէքի զօրաց ընդհ. հրամանատար պիտի անուանի։

—Աբեւելեան Բանէկի կառավարական Կամրիճ փաշա հինգշաբթի օրը նորէն պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու՝ Ն. Վսեմութիւնն այցելութիւն տուաւ Մեծ եպարքոս Բարձր Քեամիլ փաշային։

—Ռուսական դեսպան Պ. որ Նելիտոֆ երէկ այցելութիւն տուաւ նախ Գերմանական և ապա Իտալական դեսպանաց։

—Աբեւելեան Բանէկիի նախորդ կառավարական Ալէքօ փաշա հինգշաբթի օրը Բերա երթալով, փոխադարձ այցելութիւն տուեր է Աբեւելեան Բանէկիի առաջնորդ կառավարութեան պատուիրակ Պ. Պ. Զամբոֆի և Հաճի Բէյթոֆի։

—Եգիպտոսէն կը գրեն առ Մէմբրիալ Տիբլոմաթիք լրագիրն թէ, ժողովուրդը կը բաղձայ եղեր որ Անգլիացիք ընդհուպ դուրս ելնեն Եգիպտոսէն, և կը յայտնէ եղեր թէ պատրաստ է Օսմ. կայսերական կառավարութեան պաշտօնատարայ հրնազանդելու։

—Նէօլղոս կը ծանուցանէ թէ Ամէնէի նախորդ Օսմ. դեսպան Թէվֆիկ պէյ Բ. Դռնէն հրաման ստացեր է ժամանակ մ'եւս Ամէնք մնալու։

—Վեհ. Սուլթանն 4,000 դրուշ հանգանակեր Թաշակ կապեց Սամսոի նախորդ իշխան Քոսիմաքի Աւոսիան փաշային։

—Սիամսպուլ ատյգ ապրիլէ կ'իմանայ թէ, ի պէն կոչուած Օսմ. դօրաց համար եղած ծախքը ցարդ 300,000 ոսկին անցած է։ Տէրութիւնք ի հաշիւ պիտի առնուն այս ծախքն՝ իրենց տալիք որոշման մէջ։

—Վարնայէն կը գրեն թէ, Լոնտոնի պանգանէրէն միոյն կողմէ, որուն գրմած է Պուլկարական կառավարութիւնն 10 միլիոն ֆրն. փոխառութեան մը համար, չորս պատուիրակ հասեր են՝ Սոֆիա բանակցելու և գիտնալու համար այն եբաշխատութիւններն, զորս պիտի տայ Պուլկարիա։

—Ռումանիոյ լրագիրք կը պատմեն թէ, Գանուբի Պուլկարական նաւատորմիղն, զոր Ռուսիոյ կայսրն չնորհած է իշխանապետութեան, իբր Ռուս հրամանատարաց կողմէ յափշտակութեան մը առարկայ եղած է, և թէ այս պահուս կը գտնուի Բէնի նաւահանգիստը։

—Բեդրապուրկի կազէթը կը ծանուցանէ թէ, Ծովային գործոց նախարարութիւնն իմաստ ծրագիր մը պիտի մատուցանէ կայսրութեան խորհրդոյն, առաջարկելով որ Սեվաստոփոլի մէջ գինուորական նաւահանգիստ մը հաստատուի փոխանակ Նիքոլէյեֆի գինուորական նաւահանգստին։

—Ծովային գործոց նախարարութիւնն մայրաքաղաքիս վաճառատան միոյն հետ պայմանագիր մը կնքեց 4,000 թոնոց հանքածուխի համար, թոնան 15 շիլինգէն և Օսմ. պանքայէն վճրելի։

—Շքոտրայէն հակառ. 10 թուով կը հեռագրեն թէ, ամբողջ նահանգին մէջ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ։ Լեռնական ցեղերն հանդարտ են և Միրտիդներու ցեղին ապստամբութեան գլուխը կապէս ստած է։

—Նախընթաց օրէն ի վեր գոյց կար թէ Մինթերկական ծովու ամբողջ Անգլիական նաւատորմիղ Պէշիքթաշ ծովածոցն համախմբուած է Պուլկարական խնդրոյն մէջ տեղութեան մը բռնած ընթացքին պատասխանատու։ Իրողութիւնը սա է թէ ոչ մէկ մարտանաւ հասած է ի Պէշիքթաշ։ Այս գոյցին ծնունդ տուող իրողութիւնը սա է թէ, մայրաքաղաքիս Հելլիկ վաճառատունն Լոնտոնէն մանաւանդ հեռագիր մը ստացած էր, որ կը հարցուներ թէ ինչ ծախք կ'երթայ հանքածուխի մեծ մեծերքի մը համարման համար, ի պէտս նաւատորմին գրահաւոյց։

—Փիլիպէն կը ծանուցանեն թէ առաջնակարգ կառավարութեան գլուխ Տոքթ. Սէթրանքի՝ ինքն քաղաքին որմերուն վրայ փակցնել տուեր է Վեհ. Սուլթանին և Ազգքանդը իշխանին մինչև ուղղակի կնքեալ համառձակութեան մը կեղծ լուրը, համառձակութիւն՝ որուն համակրօտ Վեհ. Սուլթանն ընդուներ է եղեր Աբեւելեան Բանէկիի և Պուլկարիոյ անձնական միութիւնն։

—Բեդրապուրկի թուրնալն՝ ակնարկելով փիլիպէն ուղղակի այն հեռագրին, որ կը ծանուցանէր թէ պատերուն վրայ ազգագրիր փակցուած էին պաշտօնապէս ուսուցած թէ, Բ. Դուռն ընդունած էր Պուլկարիոյ և Բանէկիի միացումն, կ'ըսէ. «Եթէ այս լուրն իրօք ծանուցուած է հրապարակաւ, մեզ կը թուի թէ չափազանց աճապարուած է նախադատել Բ. Դրան որոշումն, որ տակաւին դիմած է յիշեալ գործին նկատմամբ»։

—Գոնիայի նահանգին Պորտուր քաղաքին մէջ այս օրերս մեծ հրդեհ մը ծագելով, 100,000 ոսկւոյ ջնաս մ'եղեր է։ Ապրած են երկու մզկիթ 4 դպրոց, մեծ խան մը, 300 խանութ, 45 տուն և այլ շէնքեր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կաթոլիկոսական Ծանձնաժողովն երէկ եւս թէև չորրորդ անգամ լինելով ի նիստ գումարելու, սակայն չկրցաւ իր խորհրդակցութիւնները աւարտել, և հետեւապէս երկուշաբթի օրը վերստին պիտի գումարի։

Կ'ըսուի թէ նոր առաջարկ մը ներկայացուեր է Ծանձնաժողովին, այն է՝ պատգամաւորութիւն մը ղրկել ի Փիշնեա առ Մակար Սրբազան՝ անձամբ բանակցելու համար։

—

Խառն ժողովը երէկ Ս. Գաբրիէլեան հօր նախագահութեամբ ի Ղալաթիա գումարուելով, քանի մը ազնուականութիւններ ըրաւ, որք թէ պաշտօնէ պիտի հաղորդուին լրագրոյ՝ Գաբրիէլեանի կողմէ։

—

Երեւելի դիւանագէտ մը կաթոլիկոսական խնդրոյն նկատումով հետեւեալ դիտողութիւնն ըրած է զոր յաջորդակամ կը հրատարակեմք ուշադրութիւն հրաւիրելով օրուս որ անկ է։

Այն պահուն երբ լսեց Ամեն. Տ. Յարութիւն Գաբրիէլեան Գաբրիէլեան Քէ ազգային ընտրել և չնորհատրել Տ. Մկրտիչեանց կաթողիկոսն ի բաց թողուած է Ռուսիոյ Զարին կողմէն, և ընդունած ու հաստատուած է Մահար Սրբազանն, իբր գլխաւոր պատրաստ էր տեղեկագրել Բ. Դրան այդ մասին, և խնդրել որ Բեդրապուրկի Օսմ. դեսպանին միջոցաւ հետաքննուի Քէ, Էր այդպէս վարուած է Հայոց ազգի գէմ Ռուսիոյ պետութիւն։

Այսօր իսկ Ս. Գաբրիէլեան կամ Ազգ. ժողովը յանձնարարելով Մահար Սրբազանի կաթողիկոսութիւնն քննութեան կամ ջնդունելու վերջնական որոշումն, կարող է Բ. Դրան մեջբացատրել խնդրոյն արմատական քննութեան և հիմնական խնդամտութեան, որ կարի օգտակար կ'ըլլայ Ս. Գաբրիէլեանի, Ազգ. ժողովոյ, հետեւապէս և ազգին հանդուրժական դիրքը նոյն պահուն և յայտ Քէ ինչեր անթոյր ու գործեր են։ Եւ կերպով իւրաքանչիւր պետի բացայայտ ըլլայ Ռուսիոյ գիտաւորութիւնն նկատմամբ Գալաժէնիոյ փոփոխման կամ ոչ փոփոխման։

Այս կերպով պիտի պարզուին նաև գաղանիքներ, զոր գիտնալ չատ պէտք է է ազգին, իբր եկեղեցւոյ իրաւունքն և տնտեսութիւնը պաշտպանելու համար, առանց որոյ կարելի չէ ըսել Քէ Հայոց ազգի գոյութիւնը պիտի վերջնական։

Կը յուսանք որ մեր այս քանաւոր և պզտիկ կարծիք՝ գրաւելով Ս. Գաբրիէլեան և Ազգ. պատգամաւորի ժողովոյ խորին ուշադրութիւն, չեն պլտար է գործ գընել զարժանն, որով պատճառ պիտի ըլլան ոչ միայն իրենց, այլև ազգին խղճի անդորրութիւնք վերջնական կերպով ձեռք բերելու, իբրեւ հարազատ որդիք գիրենք ծնող Մայրն՝ Ս. եկեղեցին Հայաստանեայց՝ փրկելով օտարին ձեռքէն։

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏ

ՀԱՆԴԷՑ ԱՄՍԵԱՑ

30 Սեպտեմբեր 1885

—

Բովանդակութիւն.— Հայկական նշանագիրք (Պատքան Վ. Գարոնեան). — Վէպ. Երգ (Յար. Գօրբէ, թարգմ. Ազնիք. Գ. Փանոսեան). —Կաթողիկոսական խնդիր (Ռ. Ե. Վրպկրեան) · — Արհեստաբանական, Գաբրիէլեան (Կ. Ե. Գամառեան) · — Շողիք ու Ցօղիք (Դերձակին) · — կաքաւներն ու մանիտուն, Առակ (Ազնիք. Գ. Փանոսեան)· Անուշ-ապուր (կայծակին).—կապոյտ պատրիկն (Լէօն Կոլան, թարգմ. Փ.) Տնտեսագիտական (Գ. Նէվրուզ)· —Զրոյցարան,

ՄԱՆՈՒԹՈՒՄ

Հինգշաբթի օրը՝ ժամը 9ին առաւօտուն Մահմուտ փաշային մինչ ձգելու պէտ եան ճամբուն վրայ կարուսէլը և ձերմակ քաշկինակով ծրար մը յարուած կան անձնական հաշուոյ վերաբերեալ կարեւոր թղթեր։

Կը խնդրուի որ գտնողն գործնէ սիրոյն, կամ Զարդարեան էֆէնտիի վաճառատունը տանելով իւր ապրդեան տանի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա, 3 հեկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՁԱԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Քանս. (մխացեալ) գ. կ. դոյ.	14	52
» » բացուեցաւ	14	31
» » կէս օրին	14	30
Եգիպտ. միացեալ	70	25
Աբեւելեան երկաթ.	Ֆր. 54	80
Թրամուէյ	270	

ԸՆԹԱՑՔ ԳՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ	100
Անգլիական »	»	110 12
Գաղղիական »	»	87 37
Բալ	»	20 14
Ղրիմից	»	31 10
Գառպօն Թաւղթ	»	9 25
» տրծաթ	»	20 14
Ֆիօրին	»	8 25
Մէճիտի տարբ.	»	108 5
Վեցնոց	»	105
Հինգնոց	»	102 50

գային բարձր նկատումներու, ձկտումներու համակիր և քաջալերիչ է· Թէև արտաքին սեռին կրթութեան համար աչինչ նուազ աշխատութիւնք և խնամք կը տրուին։

Հոդատար ընկերութիւն մի կայ, զոր կը կազմեն Զմիւռնացի Հայուհիք, որ Պօլսոյ Ազգանուէր և Դպրոցասէր Հայուհեաց կրկին ընկերութեանց գերն ու գիրքն ունին· կը գործէ միւս լուին, և այնքան գազանագործէն կը գործէ որ՝ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի պէս՝ եթէ իւր մաքէն անցածը մօրուքի մազերէն մին իսկ իմացած լինէր, գայն իսկոյն կը բրցներ մկրդի կը նետէր, կամ Աետարանի այն պարկեշտ առաքինեայ պէս՝ որոց աչ ձեռքով գործածէն անտեղեակ է ձախը։

Արդիւնաւոր գործունէութիւնը պարկեշտ լռութեամբ կը կատարեն մարդիկ, և Հոգատար ընկերութիւնը գայս սկզբունք գործնապէս տպագուցած է։

Որովհետեւ հապիւ հապար տնուոր են, և մէկ հողաբաժնի վերայ իրարու կից ու խիտ բնակուած, անոր համար ո և է Հայ տան մէջ՝ եթէ մուկ մ'ալ երեւայ, կամ աւելի ճիւղ մը կոտրի, կամ սատկեր մ'աւելի տեսնուի, իսկոյն ամեն Զմիւռնացի գիտէ թէ՝ այս ինչ բոպէին, այս ինչին տան մէջ, այս ինչ ժամուն, աւելը կամ սաւառնը երեսացե՛ր է։

Բամբասախրական առաքինութիւնը քիչ մը աւելի տիրող կ'երեւի, միջավայրին անձկութիւնը գիրենք եւս ծակաւ ինչ անձկամիտ ըրած կը

դասը կը գործածէ անխտիր։ Մանաւանդ ոճեր ունին, «իրարու դէմ ղէմ ունին» ըսելու տեղ՝ կ'ըսեն, «Քէյֆ ունին իրարու դէմ»։ Կրթեալ և բարձրագոյն դասուն չրթանց վրայ՝ ռամկին խօսակցութեան մէջ գործածած աղաւաղութիւնը չտեսնուիր յաճախ գրեթէ, կամ աննշմարելի կը թուի, նա մանաւանդ երբ խօսողը քեզ արտակից կամ հաճակիր մի ոք է։

Ամեն գիշեր՝ կարգաւ՝ մէն մի ընտանիք՝ իր ազգականաց հետ խումբ եղած, այցելութիւն կուտայ իւր ազգակին· այնպէս որ ամեն գիշեր՝ մէկուն ազգականները նոցա միոյն տան մէջ խմբուած կը գտնես, որք ընդհանրապէս իրարի խաղով կ'անցնեն, եթէ ազգային բարձրագոյն նկատումներէ և կրթութենէ զուրկ են, կամ կը պարեն, կ'երգեն՝ եթէ գբօսամոլ են· իսկ եթէ կրթեալ՝ օրուան քաղաքական, ազգային և ընկերական կամ տեղային խնդիրներու վիճաբանութեամբ կամ խմբախօսութեամբ կը զբաղին։ Ինչ վիճակի մէջ ալ լինին, միշտ ըզմիւռնացիք իրենք իրենց մէջ են և ոչ դուրսն· և եթէ մարդ մը գննես, ամենքն ալ միմեանց հեռուէն կամ մօտէն ազգակից կը գտնես։

Աշնուական և պատուաւոր գասն հգօր և անխզելի շղթայի օղակներն կազմելու չափ իրերաց հետ միասերտ և մէկմէկու հետ փենէն են։ Սովորութիւն ունին երեկոյներն՝ ալեհաւք 10—11ն սկսեալ՝ մինչեւ գիշերուան 4, 5, 6, 7 երբեմն ամառ ատեն՝ մոդոցները չատ ընտանիքներ իրենց տանց առջեւ՝ կը նոտին և

Ցրտ ամառը և չրվարտա ամառ

— 115 —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ